

Texty, hry, přiznání i vyznání

Jakub Chrobák

Nad tímto souborem textů jsem si zas uvědomil tu zřejmou, a přece občas zapomínanou věc — že totiž psaní je životní nezbytností, je to vědomí jakési nemožnosti smlčet to, co jsme objevili. A že touha být básníkem sama o sobě prostě nestačí.

To je nejlépe vidět tam, kde poezie není. Téměř ukázkovým případem takové chtěné, ale prázdné knihy je „Výbor z písňových textů“ *Aby se vědělo* (Filip Mikuš, Praha 2013), který uspořádal, pořídil a sám i vydal **Filip Mikuš** (1983). Jenže, s takovým projektem se spálili už jináci — tomuto psaní by slušel řádný booklet v rámci CD, právě proto, aby se vědělo, jestli ty morality ustojí aspoň díky svému provedení, protože na papíře, nepodpořeny ničím než prázdnem bílé stránky, působí jako školometské připomínání všech našich poetických neduhů. Ono asi básnění nebude focení skutečnosti plus komentář o jejím blbství. Co na tom, že se shodneme na zaslepenosti toho, jak se vedeme do supermarketů a před televizní obrazovky, co na tom, že jsem srozuměn s tím, že se řada lidí bojí ticha, když to všechno tu zní dutě a zároveň „namistrované“. Jako

by to celkové naštvání nemělo odvalu a chuť se proměnit v obraz, který by je ukázal s přesností a tím i platností. Když už text přece jen vystoupí ze sfingy svého zaujetí, je sice o dost živější, ale zase odkazuje k jiným autorům, kteří to v Čechách a na Moravě umí o dost lépe, protože ví, co je to prochechtat se skrz obraz vlastní trapnosti k trapnosti světa — jako třeba J. H. Krchovský, jehož psaní se tento pokus, možná nejlepší z celého konvolutu textů, blíží jen velmi vzdáleně: „Ubal mi brčko, kamaráde / Co vlastně z života mám? / O schízu nikdy tě neokrade / bohda sebeklamný sebeklam / Nálada potratu / On moji útratu / snad nikdo nezaplátí? / Bal kámo ať už mě chlácholí / naši euforianti.“

Poezie bohužel není mnoho ani ve sbírce nominované na Magnesii Literu — v *Počásí v Evropě* (Malvern, Praha 2013) **Adama Borziče** (1978). Smutek je tu hned několikrát. Na jedné straně je strašná škoda, že se s větší jemností (ne opatrností) nepracovalo s tématem homosexuality. Je v té knize řada náběhů, které se blížily situaci, kde se něco netušeného rozevře a řekne, ale většinou pak tento element ve sbírce končí až jakýmsi nepochopitelným klišé hraničícím, nebo možná dokonce už vstupujícím do světa kýče. Což o to, česká poezie s kýčem a jeho hranicemi dost umí, ale v tom širokodechém a jistě i hledaném tvaru prostě nefunguje — když už se dostaneme do dobré situace prázdná před druhým, neboli čekání, když je před námi vyvolávána vzpomínka, když už jsme blízko dobré lidské situaci, najednou je celá převrhnuta banálním detailem, který z ní

dělá možná „šokézní dramatičko“, rozhodně však málem trapnost — to se opravdu před tak jemným milostným aktem musí objevit protivně doslovné zvolání o tvrdé podlaze nesvědčící milencovým nohám? „Je po půlnoci. / Jsi už na cestě, pravda, jen nedaleko, / ale co to znamená ve skutečnosti? / A co je skutečnost / můj ohebný filozof? // Vkradla se mi do duše vzpomínka. / Něžná jako tvoje výčitka. / Sediš v křesle. Chci ti ho vykourit. / Zvedáš mě. Tady ne. / Ta podlaha je pro tvoje kolena tvrdá. / Vedeš mě do měkké postele. // Tam / v peři zemřeme.“ Jiná věc je ta, že sbírka se do české poezie (a to je zas úctyhodné) pokouší implantovat hlas jiné teploty a tradice, založené na prudkém, spíše deklamačním verši, který zase tak nedbá na drobnosti, ale jde si za svým tahem, protože jej pokládá za zásadní. Ano, jenže — i takovýto verš může být funkčním nástrojem k rozvzpomínání se na kouzlo zajetí i šoku, se kterým nás skutečnost přistihuje nepřipravené a nachytané, to je třeba případ Stanislava Dvorského. K tomu všemu je ale paradoxně potřeba jedné maličkosti — totiž přesnosti, přesnosti v zacílení a ve způsobu, jakým křivíme či zdůrazňujeme řeč. Nu a to jako kdyby Borzičovu psaní chybělo — pádné je to dost, uhrančivé místy taky, ale zároveň až neočekávaně rozmytá, až jaksí upatlané. V takovém prostoru se významy spíš zakrývají, než překrývají, nebo nedej bože znova rodí. A je to škoda, protože je v *Počásí v Evropě* místo, které ukazuje na to, že Borzič má schopnost i odvalu ve světě cosi sakra důležitého uvidět. Když někdo napíše „nahý jak list,“ to není jen tak, to je kruci obraz, proč ale kolem

toho musí poskakovat všechny ty odkazy na časově a prostorově exotické věci, to mně, a možná je to dáno nějakým mým omezením, uniká: „Mají-li se zrodit básně, / od Uralu k Vinohradské vodárně // je třeba se vyznat z revolučních sond, / oslavit je drsnou souloží Luny a Slunce / a Dylanovi Thomasovi pográtulovat / k dalším nebeským narozeninám. / Pak na party ukrást mu prasklý Pegasův roh / a skočit s ním do rokle světa nahý jako list.“

Teď je chvíle na knihy, které si zaslouží úvodní vysvětlení — autory dobře znám, chovám k nim přátelskou náklonnost a jsme z jednoho kraje. Neznamená to možná nic, anebo je to diskvalifikace... Mám na mysli Pavla Kotrly (1974) a Karla Vysloužila (1927). Sbíрка *Prstem na sklo rybám* (Malina, Vsetín 2013) **Pavla Kotrly** představuje široce koncipovaný autorský výbor, široce myslím proto, že obsahuje básně z dob nejrůznějších poetických hledačství — jako kdyby se tu autor přiznával k tomu, kudy šel, jaká okouzlení básnickými možnostmi a způsoby potkal. Nabízí se otázka, jestli se v tom pokoušení zachovalo dost i toho vlastního, jedinečného, skutečně kotrlovského — a mně se zdá, že ano. Je jím jakési zklidnělé připuštění, že psaní má několik pater a rozměrů, z nichž do všech patřit nutně nemusíme, ba možná ani nemůžeme. Kotrlova poezie hlavně tím, jak je udělaná z nejrůznějších básnických technik, připomíná znova skutečnost, že možná víc než báseň sama je podstatný ten moment střetu se slovem, potýkání se s ním. Důraz na „udělanost“ je daleko víc vidět, když se nechá vynít kostrbatost hledání rýmu. Tam, kde se už zdá,

že máme před sebou nepodarek, si najednou lze nějak dobře rozvzpomenout i na vlastní životní klání, na hledání podob básně a taky na podivně čisté dětské mluvení: „Rybí krev je v ústech nepříjemná dost / Ale jak jinak / Když zabijíme pro radost / rybí těla studí v trenýrkách moc / Ale jak je domů donést / Když není ještě noc?“ Ano, někdy jako kdyby básnická touha byla silnější než báseň sama, ale to já rád odpouštím, *Prstem na sklo rybám* je prostě poctivé vydávání počtu — jsem tu s básní tak, jak umím, v tomto mém doma: „Dům je prázdný spánkem / Je tu jen moje nespavost a pozdní noc a dech spících // Vstávám až odejdeš / V noci nad ránem děti ještě stále spí // Chodím prázdným domem / Žiju svůj tajný život.“

Na závěr jsem si nechal knížku **Karla Vysloužila** *Svítání* s podtitulem *Na cestě tradicí nelení rozséváč sející* (Lípa, Vizovice 2013). Celá Vysloužilova tvorba je výzvou všem literárním „fachidiotům“ — kolik by se tu dalo namluvit o přehnaně vážných slovech, o patosu, o důrazu na vlastní osobu. Tím vším by se ale prozradilo, jak ztrácíme schopnost skrze předpřipravené škatulky uvidět tvorbu skutečnou, ale na jiných než čistě estetických hodnotách založenou. Vysloužilovy knihy jsou většinou jakousi mozaikou. *Svítání* se skládá z básní, přetištěných dopisů, projevů, komentářů k dnešnímu stavu světa. To všechno je podepřeno až neuvěřitelně pevnou a odzbrojující důvěrou ve smysluplnost víry. Karel Vysloužil jako by svým těžkým životním zkoušením dospěl skutečně až do stavu prvotních apoštolů, ovšem v tom nejpřímějším slova smyslu. I když je tu naplněno všechno

z církevních dogmat, přece to neznamená samozřejmou poslušnost farníka. Vysloužil je všechno jiného, jen ne vlašný praktikující katolík. Jeho udělení už je takové, že se dovolává nejvyšších míst, duchovních i světských. A toto vytržení je prostě odzbrojující — jak se tu jde za svým úkolem, jak je najednou jedno, co řekne kdo kolem, jsem-li či nejsem moralista, naiva, a já nevím, kdo co všechno ještě. Prostě tu teď stojím, na srdci toho mám dost a musím vám předat zprávu. Toto napřimé domáhání se hodnot v tomto světě se mně zdá potřebné, a když se ještě dokáže prolnout i s otázkou lidských možností, s otázkou limit duchovních a tělesných, je tu báseň — zápas. Skutečný střet se světem i skutečná starost o něj: „mluvit o štěstí / o vnitřním prožitku / žít ta slova // včas pěstí / udeřit do stolu / ať se zatřese půl světa // z kopyt ocelových koní / ať upadne celá podkova / a kůň se vrátí k Pánu // a dobrá věta / jež nám chlebem voní / byt' ze zbytku sil / ať věští // vstanu / vstanu // a nebudu sám // jen křič / světem smýkán // vstanu / vstanu.“

Autor je literární historik a básník.

